

1. Синявский А. Д. Иван-дурак: Очерк русской народной веры / А. Д. Синявский. – М. : Аграф, 2001. – 464 с.
2. Турецкова И. В. Языковые средства манифестации пейоратива в словаре и тексте (на материале немецких пейоративных имен, характеризующих человека) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : специальность: 10.02.04 – германские языки / И. В. Турецкова. – Самара, 2011. – 19 с.
3. Черкасова М. Н. Дурак фольклорный VS «дурак полный» [Электронный ресурс] / Н. М. Черкасова // Филол. науки. – 2011. – № 2. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/durak-folklornyy-vs-durak-polnyy-k-interpretatsii-oskorbleniya>.
4. Шевченко Тарас. Зібрання творів : у 6-х т. – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 6. Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Т. Шевченком або за його участю / Тарас Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua> (15.09.2014).

Богдан Светлана. Пейоративы *дурень / дурний* в эпистолярном автопортретировании Тараса Шевченко. В статье рассмотрено важный элемент любого автопортретирования – оценочные компоненты, которые дифференцированы обычно на три основные разновидности: мелиоративы, нейтральные оценки и пейоративы. Исходя из того, что типичная самооценка ориентирована прежде всего на нейтральное и негативно маркированное измерение, целиком прогнозировано в эпистолярном автопортретировании именно последняя разновидность оказалась одной из частотных, что подтверждает общезыковые тенденции употребления таких оценок в текстах других функциональных стилей. Главное внимание сосредоточено на вербализации номинативного ряда самонаименований-оценок *дурень / дурний*, на семантических признаках этого концептуального для каждой национально-языковой картины мира понятия в письмах Тараса Шевченко и способах актуализации наиболее распространенных бытовых моделей этого концепта. Установлены стереотипные контексты и presuppositive условия их появления в эпистолярных текстах, то есть те мотиваторы, которые соответствуют определенным эмоциональным состояниям адресанта и соотносены с иронией как стилиевой доминантой определенного письма. Часть таких оценок принадлежит адресатам Шевченко и его знакомым. Факультативно такие пейоративы определяют гетеростереотипные признаки русских относительно украинцев.

Ключевые слова: оценка, пейоратив, *дурень, дурний*, эпистолярный текст, Тарас Шевченко.

Bogdan Svitlana. Peioratyvs 'Fool / Stupid' in Taras Shevchenko's Epistolary Self-Portraiting. In this paper the important elements of any self-portraiting such as estimating components, usually differentiated to three basic types: melioratives, neutral estimations and peioratives were observed. On the basis of the fact that typical self-esteem is oriented, first of all, to the neutral and negative-marked determination; completely forecasted in epistolary self-portraiting is exactly the last type, turned out as one of the frequency, confirming overall language tendencies of such estimations in the texts of other functional styles. The main attention is paid to the verbalization of the nominative line of the self-nominations-estimations 'fool / stupid', the semantic features of its conceptual (for each national-language picture of the world) concepts in Taras Shevchenko's letters and the means of actualization of the most spreading everyday models of this concept. The stereotypic contexts and presuppositive conditions of its appearance in epistolary texts, i.e. the motivators, which are fit to defined emotional addresser's states and correlated with the irony as the style dominant of defined letter, are assigned. The part of such estimations belongs to Shevchenko's addressees and his familiar people. Facultatively such peioratives define the heterostereotype features of Russians with respect to Ukrainians.

Key words: estimation, peiorative, fool, stupid, epistolary text, Taras Shevchenko.

Стаття надійшла до редколегії
10.07.2014 р.

УДК 811.161.2□373.7:821.161.2-1.09

Тетяна Вільчинська

Теоморфний культурний код у сакральних фразеологізмах (на матеріалі поетичних текстів Т. Шевченка)

Стаття присвячена аналізу фразеологічних одиниць, представлених у поетичній творчості Т. Шевченка, в яких актуалізується теоморфний код культури. Теоморфний код у фразеологізмах репрезентує поняття, пов'язані з релігійно-міфологічними уявленнями українського народу. Теонім *Бог* розглядається як семан-

© Вільчинська Т., 2014

тичний центр різних за функцією, структурою фразеологічних одиниць. У процесі дослідження встановлено, що Т. Шевченко широко використовував фраземи з компонентом – лексемою *Бог*, які демонструють і традиційне, і лінгвокреативне в їх творенні. Висока продуктивність фразеологізмів у Шевченковій мовотворчості засвідчує глибоку релігійність поета, підтверджуючи думку І. Огієнка про те, що всі твори Кобзаря написані високим релігійним стилем.

Ключові слова: фразеологізм, фразема, культурні коди, теоморфний код, Бог, поетична творчість, Т. Шевченко.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. У сучасному мовознавстві, що характеризується посиленням розвитком таких наукових галузей, як когнітивна лінгвістика, етно- і прагмалінгвістика, лінгвокультурологія, сьогодні по-новому розглядають питання утворення та функціонування фразеологізмів, їхньої національної специфіки тощо. Особливий інтерес становлять ті фразеологічні одиниці, що найяскравіше відбивають народний менталітет, традиції та вірування того чи іншого етносу, за якими в сучасній науковій парадигмі закріпився термін «етнофраземи» (В. Телія). Саме такі одиниці фразеологічного фонду науковці пропонують розглядати як «мовні знаки національної культури», «дзеркало життя нації» (В. Масло-ва, В. Жайворонок, М. Жуйкова, Г. Онкович, О. Назаренко, І. Агаркова та ін.). Вони репрезентують культурно значущі стереотипи, еталони, цінності, відіграючи важливу роль у процесі формування мовно-фразеологічної картини світу.

В. Жайворонок зазначає, що фразеологія – це та сфера мовної діяльності, де, з одного боку, в мовних фактах яскраво відображаються етнопсихологічні особливості соціуму, а з другого – чітко простежується вплив мови на формування його менталітету [1, с. 33]. Отже, проблему вивчення фразеологічного матеріалу будь-якої мови, на думку вченого, слід розглядати «в руслі взаємозв'язку понять “мова – культура – етнос”» [1, с. 33–34].

Підхід до вивчення фразеології в такому аспекті актуалізує поняття кодів культури, або культурних кодів. В. Красних тлумачить культурний код як «сітку», що її культура «накидає» на навколишній світ, членуючи, категоризуючи, структуруючи та оцінюючи його [3, с. 146]. Дослідниця вважає, що коди культури створюють своєрідну систему координат, яка формує еталони культури [3, с. 147].

Науковці по-різному класифікують культурні коди. Зокрема, привертає увагу типологія М. Піменової, яка виділяє такі коди культури, як природний, рослинний (вегетативний, фітоморфний), зооморфний (анімальний, орнітальний, теріоморфний), перцептивний, соматичний, антропоморфний, предметний, харчовий, метеорологічний, хімічний, колірний, просторовий, часовий, духовний, теоморфний, галантерейний, ігровий, математичний, медичний, музичний, етнографічний, екологічний, економічний [5, с. 81]. Уважають, що серед різних мовних засобів чи не найбільш «насиченими» культурними смислами є фразеологізми.

Мета запропонованої розвідки – дослідити, як об'єктивується у фразеологічних одиницях теоморфний код. Відомо, що реалізується він через назви фантастичних істот і пов'язаний із релігійно-міфологічними уявленнями українського народу, зокрема його споконвічною вірою в Бога. Зазначимо, що українська національна культура багата на фраземи релігійного змісту. Сакральні мікроконтексти, під якими розуміють сталі мовні вирази, що відбивають народну віру в надзвичайну дієвість і силу вимоленого слова, здатного позитивно чи негативно впливати на ситуацію та її учасників, кваліфікують ще як сакральну фразеологію (М. Толстой, М. Жуйкова). У народній культурі вона виконує різноманітні функції, серед яких найчастіше виділяють оберегову, лиходійну (виявляється в таких мікроконтекстах, як прокльони і клятьба) та фатичну, що реалізується в етикетних словесних формулах – вітаннях, вибаченнях тощо [2, с. 166–167]. Передусім цими функціями характеризуються фраземи з компонентом *Бог* в українській лінгвокультурі.

Матеріалом дослідження послугувала творчість відомого українського письменника Тараса Шевченка, чиє поетичне слово, відбиваючи тисячолітню культуру, традиції, насичене сакральною силою, здатною потужно впливати на духовність українського народу, його національну свідомість. Важко переоцінити роль Т. Шевченка в українській культурі. Проте сьогодні недостатньо говорити про нього лише як про основоположника нової української літератури та літературної мови. Сучасна лінгвістика спрямовує аналіз на виявлення концептуальної системи смислів, які творять поетичний світ Великого Кобзаря, та дослідження їх в органічній єдності з культурним контекстом, етнотрадиціями тощо. До таких смислових сегментів у поезії Т. Шевченка належить сакральна фразеологія.

Майже століття в нашому шевченкознавстві спостерігалася тенденція табування теми сакрального в мовотворчості письменника, а його самого тривалий час намагалися представити атеїстом. Тому сьогодні релігійний аспект у Шевченковій поезії привертає увагу багатьох дослідників (О. Забужко, Г. Грабович, Є. Сверстюк, Н. Слухай, В. Русанівський, Т. Космеда та ін.). І хоча підхід до цієї проблеми різний, своїми дослідженнями науковці підтверджують висловлені близько п'ятдесяти років тому слова І. Огієнка про те, що «ніхто з наших письменників, ні до Шевченка, ні по ньому, не писав таким справді виразним релігійним стилем... Я б сказав, що й у світовій літературі ніхто з світських письменників не перевищив Шевченкового релігійного стилю й змісту» [4, с. 165]. Водночас учені привертають увагу до неоднозначного ставлення поета до Бога. На непрості стосунки Т. Шевченка з Богом указував В. Русанівський, пояснюючи амбівалентність Шевченкової оцінки Бога тим, що релігійна тематика в його творчості органічно пов'язувалася з гострими проблемами суспільного буття [6].

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів. Як відомо, поняття Бога в науковій парадигмі об'єктивується в міфологічному, філософському, психологічному, релігійному та інших аспектах, що є джерелом лінгвокультурної інформації. Для нашого дослідження актуалізується питання про семантичний статус лексеми *Бог* як основного компонента фразеологічних одиниць. Зауважимо, що, незважаючи на часткову деактуалізацію складових частин стійких зворотів, номінація *Бог* не втрачає свого значення, підтверджуючи тим самим думку про те, що онім може доносити своєю внутрішньою формою, метафорикою, асоціаціями особливості епохи, культурологічний зміст, який фіксується мовною особистістю у взаємозв'язках із соціумом, культурою, релігією [7, с. 10].

Серед фразеологізмів, виявлених у поетичних текстах Т. Шевченка, помітну групу становлять ті, що виконують оберегову функцію: *не дай Боже* (*Не дай Боже, / Такого дожити* [9, с. 176]); *нехай Бог боронить* (*Та москалі, та сідала? / Нехай Бог боронить!* [9, с. 230]); *нехай Бог заступить* (*Нехай тебе Бог заступить!* [9, с. 213]); *крий Боже* (*Чи, може, крий Боже, / Тут і загину* [10, с. 47]). Подібний зміст об'єктивують також фраземи *ховай Боже, хай Бог милує, сохрانی Боже*, наприклад: *Занедужав, сохрانی Боже* [9, с. 243].

Більшість із цих фразеологічних конструкцій є полісемантичними і можуть реалізувати такі значення, як «категоричне заперечення чого-небудь», чи «застереження від небажаного чогось», або «доброзичливе побажання кому-небудь заступництва, захисту від лиха, напасті і т. ін.» [8, с. 39], пор.: *Боже, спаси, суди мене / Ти по своїй волі* [9, с. 260] (експлікує категоричний наказ) та *А дочка Оксана! Ховай Боже!.. / Що-то за хороше!* [9, с. 72] (об'єктивує захоплення, побажання Божого заступництва).

Божі якості у фраземах можуть реалізуватися через людські, як-от у стійкій словосполучі *Бог зна*. Вважалося, що деяку важливу інформацію може знати тільки Бог. При цьому процесуальні семи часто деактуалізуються і, навпаки, актуалізуються локальні, часові, предметні та ін.. Це демонструють фраземи: *Бог зна куди, Бог зна де, Бог зна коли, Бог зна що, Бог зна як*, наприклад: *Сиві коси... / І борошном посипали, / Бог їх зна для чого!* [10, с. 55].

До таких можна віднести і фразу *Бог бачить*. Якщо в українському фраземіконі вона «вживається для запевнення у правдивості висловленого» [8, с. 36], то в поезії Т. Шевченка конотує семантику відчаю, безнадії, наприклад: *А Бог, хоч бачить, та мовчить* [10, с. 23].

До поширених у Шевченкових поетичних текстах належать фразеологізми зі значенням «Той, що допомагає»: *Бог допоможе, нехай Бог помагає*, наприклад: *Нехай Бог вам помагає! / Піду помолюся* [9, с. 240]; *Себе люби, то й Бог допоможе* [10, с. 51]. Нерідко такі фразеологічні одиниці засвідчують авторське розуміння Бога, зокрема в контекстах: *Встань же, Боже, поможи нам! Встать на ката знову* [9, с. 259] або *Иди ти в Січ. / Як Бог допоможе, / Там наїсися всіх хлібів* [9, с. 210]. Загалом подібні фраземи можуть виражати, крім побажання успіхів у роботі, різні значення, як-от наказ, спонукання до дії, можуть також уживатися і як «традиційна форма при вітанні з доброзичливим побажанням» [8, с. 40], наприклад: *З тим днем, що сьогодні! / Боже, помагай!* [10, с. 164].

Зазначимо, що особливо багато варіантів демонструє фразеологізм *дай Боже*. Якщо традиційно від Бога хочуть щастя, здоров'я, то Т. Шевченко просить дати надію, талан, долю, силу, волю, розум, любов та ін. й часто страждає від того, що Бог нічого не дає. Пор.: *Тут дав Бог мені близнята* [9, с. 279], або *От і талан Господь послав* [10, с. 200], чи *Не дав мені Бог нічого!.. І хлинули сльози / Тяжкі сльози!* [10, с. 26].

Аналіз досліджуваного матеріалу засвідчує, що до поширених у поезії Т. Шевченка належать фраземи, які виконують так звану лиходійну функцію, представлені прокльонами і клятьбою, або

божбою. На думку М. Жуйкової, обидва типи сакральних фразеологізмів містять ідею покарання чи покути, проте відрізняються різним спрямуванням. Прокльони скеровані на другу чи третю особу і виникають у мовленні людини як реакція на певний стимул, отриманий із боку оточення. Натомість клятва зазвичай не сприймається як спосіб нанесення шкоди, однак у підтексті клятви завжди зберігається уявлення про можливість шкоди для самого мовця, оскільки об'єктом цього виду вербальних дій виступає той, хто говорить [2, с. 167].

З-поміж цих сакральних фразем у Шевченкових творах переважає божба, а саме фразеологізм *ей-Богу*, що підсилює процесуальну сему, наприклад: *Не вмюю, ей-Богу!* [9, с. 71]; *Ей-Богу, не чую* [9, с. 189]; *У нас, ей-Богу, добре жить* [9, с. 276] та ін. Загалом виявлено більше ста подібних сакральних мікроконтекстів.

Щодо прокльонів, то письменник уживає такі, як *хай Бог поб'є, Бог би тебе скарав, хай Бог забуде*, наприклад: *Хай Бог кара неправих, / Правим помагає* [10, с. 226]. Хоча частіше трапляються трансформовані фраземи на зразок: *Господом прокляті, Господом забуті*, як-от: *Мені байдуже / За простих сірих сіромах, / Вони і Господом забуті* [10, с. 205] або *Суєслови, лицеміри, Господом прокляті* [9, с. 248] (компонентом цих фразеологізмів виступає лексема *Господь*). Ґрунтуючись на давній вірі в надзвичайну силу вимовленого слова, вказані фраземи можуть зробити реальною ту ситуацію, що названа в імперативному контексті: *І воздасть їм / Господь за діла їх / Криваві, лукаві, / Погубить їх* [9, с. 262]. Саме тому гніву Божого часто боялись, остерігались, це об'єктивує трансформована фразема *Бога боячись*, наприклад: *О його ... Бога боячись!* [10, с. 215].

Багато фразеологізмів у Шевченкових текстах, як і в українському фраземіконі, слугує засобом установаження та підтримання соціальних контактів, тобто виконують фатичну функцію. Реалізуються вони здебільшого в привітаннях, а також виражають побажання, вибачення і под. До них належать: *Боже поможи, дякувати Богу, слава Богу, хвала Богу, хвалить Бога, благослови Боже, дай Боже* та ін. Пор.: *Прожив, слава Богу, підтоптався* [9, с. 237] та *І виріс я, хвалить Бога, / Та не виліз в люде* [10, с. 198] (тут виступають вставними конструкціями і супроводжуються легкою іронією).

До продуктивних в аналізованих текстах належить і такий усталений вислів, як *Боже мій*, що «уживається для вираження великого захоплення, подиву, відчаю, розпачу і т. ін.» [8, с. 43]. Нерідко саме письменники розгортають і доповнюють ряд подібних конструкцій, уживаючи фразеологізми *Боже милий, єдиний Боже, Боже правий, Святий Боже, Боже безсмертний, Боже милосердний* та ін. Пор.: *Зимою люде ... Боже мій! В хату не пустили* [9, с. 271] (конотує розпач, біль); *Чому ж ти мене, Боже милий, / Навік забуваєш* [9, с. 258] (об'єктивує відчай, здивування); *Дай дожити, подивитись / О Боже мій милий!* [10, с. 195] (експлікує благання, просьбу); *Боже сильний! Твоя сила / Та тобі ж і шкодить* [2, с. 270] (передає захоплення і розчарування).

Тим чинником, що сакральне часто реалізується в бінарній опозиції добро / зло, очевидно, можна пояснити велику кількість фразем, компонентом яких є частка *не*, а саме: *Бог не дав, Бог не знає, Богом не забуті* та ін., наприклад: *І так за днями день минає, / Мужичькі душі аж тищать ... І Бог не знає, / А може, й знає, та мовчить* [10, с. 17] або *Слава ... І вам, лицарі великі, / Богом не забуті* [9, с. 247]. Подібні фраземи здебільшого характеризуються яскравим оцінним забарвленням та засвідчують амбівалентність концептуалізованого образу Бога.

У деяких фразеологізмах об'єктивується опозиція Бог – смерть. Сакрализоване поняття смерті асоціюється в Т. Шевченка з далекою дорогою до Бога (*Оце збираються до Бога* [9, с. 236] або *Помолимося Богу, / Та й рушимо тихесенько / В далеку дорогу* [10, с. 308]). Смерть, у розумінні письменника, перебуває в Божій власті, тому він не проводить чіткої межі між фізичною та духовною смертю, наприклад: *Одпочивала, та й Богу душу оддала ...* [10, с. 24].

Важливе функціональне навантаження в досліджуваних текстах несуть фразеологізми, засвідчені порівняльними зворотами й окремими словами. Їх також виявлено чимало в поезиці Т. Шевченка. Зокрема, за зразком порівнянь побудовані такі фраземи: *як у Бога за дверима (Як у Бога за дверима, / Вдова панувала* [9, с. 175]); *неначе в Бога (Мені так любо, любо стало, / Неначе в Бога* [10, с. 26]); *як Бога (Тепер же злої тиєї долі, / Як Бога, ждати довелось* [10, с. 12]). Як і народні порівняння загалом, вони яскраво демонструють естетичні й соціальні цінності, що їх сповідує народ. До фразеологізмів, виражених самостійною частиною мови разом зі службовою, належать *до Бога, на Бога, з Богом*, наприклад: *Воно просто, любітеся, / Та й з Богом до шлюби* [9, с. 210] або *І все то те лихо, все, кажуть, од Бога!* [10, с. 34].

Сприйняття Бога як одвічної істини і справедливості відображено в таких стійких словосполучах, як *Бог тобі суддя, суд Божий, рука Божя* (у двох останніх експлікуються деривативні

утворення від іменника *Бог*), наприклад: *А то проспить собі небога / До суду Божого страшного* [10, с. 236].

До поширених у досліджуваних текстах належать і фраземи *світ Божий, день Божий*, що засвідчують походження всього живого від Бога, наприклад: *гріхом тебе на світ Божий / Мати породила* [9, с. 42] або *Що день Божий довбе ребра / Серце розбиває* [1, с. 305].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом аналіз фразем у поетичній картині світу Т. Шевченка показав, що вони характеризуються відносною самостійністю й акумулюють найістотнішу інформацію стосовно позначуваного. Їхня своєрідність полягає в тому, що вони завжди прагматично спрямовані, тобто не лише щось констатують, узагальнюють, а й оцінюють, повчають, застерігають тощо. Терморфний культурний код у проаналізованих фразеологізмах представлений назвою Бог. Проведені спостереження покликані стимулювати подальше вивчення творчості Т. Шевченка в цьому напрямку.

Джерела та література

1. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нарис / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
2. Жуйкова М. В. Динамічні процеси у фразеологічній системі східнослов'янських мов : монографія / М. В. Жуйкова. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 416 с.
3. Красных В. В. Предметный код культуры в русском культурном пространстве / В. В. Красных // Русистика на пороге XXI века: проблемы и перспективы : материалы междунар. науч. конф. – М., 2003. – С. 146–148.
4. Огієнко І. Тарас Шевченко / І. Огієнко / [упоряд., авт. передм. і комент. М. С. Тимошик]. – К. : Наша культура і наука, 2003. – 432 с.
5. Пименова М. В. Коды культуры и проблема классификации концептов / М. В. Пименова // Язык. Текст. Дискурс / [под. ред. проф. Г. Н. Манаенко]. – Ставрополь : Изд-во Пятигор. гос. лингв. ун-та, 2007. – С. 79–86.
6. Русанівський В. М. У слові – вічність: мова творів Т. Г. Шевченка / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 2002. – 240 с.
7. Суперанская А. В. Эволюция теории имени собственного в Европе / А. В. Суперанская // Вопросы филологии. – 2002. – №3. – С. 5–16.
8. Фразеологічний словник української мови. В 2-х т. Т. 1. – К. : Наук. думка, 1993. – 526 с.
9. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : у 12 т. Т. 1. Поезія 1837–1847 / Т. Г. Шевченко ; [редкол. : Є. П. Кирилюк (гол.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1989. – 527 с.
10. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : у 12 т. / Т. Г. Шевченко / [редкол. : Є. П. Кирилюк (гол.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1990. – Т. 2. Поезія 1847–1861. – 590 с.

Вильчинская Татьяна. Теоморфный культурный код в сакральных фразеологизмах (на материале поэтических текстов Т. Шевченко). Стаття посвящена аналізу фразеологічних одиниць, представлених в поетическому творчестві Т. Шевченка, в яких актуалізується теоморфний код культури. Теоморфний код во фразеологізмах представляє поняття, пов'язані з релігійно-міфологічними представленнями українського народу. Теонім *Бог* розглядається як семантичний центр різних по функції, структурі фразеологічних одиниць. В ході дослідження встановлено, що Т. Шевченко широко використовував фраземи з компонентом – лексемой *Бог*, демонструючи як традиційне, так і лінгвокреативне в їх формуванні. Висока продуктивність фразеологізмів в Шевченковському словотворчестві свідчить про глибоку релігійність поета, підтверджуючи думку І. Огієнко про те, що всі твори Кобзаря написані високим релігійним стилем.

Ключевые слова: фразеологізм, фразема, культурні коди, теоморфний код, Бог, поетическе творчество, Т. Шевченко.

Vilchynska Tetjana. Teomorphic Cultural Code of Sacred Phraseology (Based on the Poetic Texts of T. Shevchenko). This article analyzes the phraseological units represented in the poetic works of Taras Shevchenko in which the teomorphic code of the culture is actualized. Teomorphic code in the phraseology represents the notions associated with religious and mythological representations of the Ukrainian people. Teonym God is considered as a semantic center of phraseological units with different functions and structure. The study found that T. Shevchenko extensively used phraseological units with the component – lexeme God, demonstrating both traditional and linguo-creative in their creation. High productivity of the phraseology in Shevchenko's linguistic creativity proves poet's deeply religiosity and confirms I. Ogienko's opinion that all Kobzar's works were written in high religious style.

Key words: phraseologism, phraseological unit, cultural codes, teomorphic code of culture, God, poetry, T. Shevchenko.

Стаття надійшла до редколегії
23.07.2014 р.